

บทที่ 1
บทนำ

ความสำคัญและเหตุผลในการศึกษา

"โทรทัศน์" มีคุณลักษณะพิเศษเหนือกว่าสื่ออื่น ๆ เพราะมีทั้งภาพและเสียงที่เหมือนจริง ประกอบกับสามารถถ่ายทอดสัญญาณไปทั่วทุกพื้นที่ได้พร้อม ๆ กัน ซึ่งช่วยให้ประชาชนทุกพื้นที่ได้รับข่าวสาร ความรู้และความบันเทิง จากการฟังเสียงและการมองเห็นภาพที่มีสีสันและเคลื่อนไหวได้เหมือนจริงภายในเวลาอันรวดเร็วพร้อมกันทั่วประเทศได้ ต่างจากสื่อวิทยุ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ และอื่น ๆ

ในวิชาด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ ซึ่งเป็นการศึกษาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ระบุว่า "โทรทัศน์" เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา (ปรมะ ลตะเวทิน, 2539) เนื่องจากโทรทัศน์มีบทบาทในการนำเสนอข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิง แก่ประชาชนในประเทศ อันเป็นทำนองเดียวกันกับที่ Schramm (1964) กล่าวไว้ว่าสื่อมวลชนมีศักยภาพในการช่วยส่งเสริมการพัฒนาสังคม เพราะมีบทบาทในการแจ้งข่าว (To Inform) การปลุกกระตือรือร้น (To Mobilize) และให้การศึกษา (To Educate) เป็นต้น

สำหรับคำว่า "การพัฒนา" นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามไว้ อาทิ จุมพล รอดคำดี (2532) กล่าวไว้ว่า การพัฒนา คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมกับระบุว่าสื่อมวลชนคืออีกองค์การหนึ่งที่มีบทบาทช่วยในการพัฒนาประเทศ โดยสื่อมวลชนที่จะช่วยพัฒนาประเทศได้นั้น ต้องมีเนื้อหา และช่องทาง ความสามารถในการเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ซึ่งต้องพิจารณาด้วยว่าสื่ออะไรถึงประชาชน สื่ออย่างไร และเพื่ออะไร

"โทรทัศน์" ในฐานะที่จะเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ต้องมีการนำเสนอรายการโดยใช้ภาษาที่ผู้ชมสามารถเข้าใจง่าย และเข้าใจถูกต้องอย่างกับผู้ส่งสารต้องการ ดังที่ เลอ็ยร เชยประทีป (2538) ได้กล่าวไว้ใน "สื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศ" ว่า สื่อโทรทัศน์ที่ช่วยในการพัฒนา จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และมีการนำเสนอเนื้อหาเหล่านั้นด้วยภาษาที่ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ง่ายและดึงดูดความสนใจ เพราะว่าจะต้องโน้มน้าวใจให้ประชา

ชนมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนา มีการปฏิบัติตามการพัฒนานั้น และการปฏิบัตินั้นจะต้องนำไปสู่ผลดีต่อสังคมโดยรวมด้วย

วิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์ที่ดึงดูดความสนใจจากผู้ชมได้ดี และทำให้ผู้ชมเข้าใจสิ่งที่รายการนำเสนอได้ง่ายนั้นมีหลายวิธี การใช้อารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถเรียกเสียงหัวเราะ สร้างความสนุกสนาน และดึงดูดความสนใจจากผู้ชมได้ ซึ่งเป็นวิธีที่วงการผลิตรายการโทรทัศน์เมืองไทยให้ความสนใจมากในปัจจุบัน โดยนายโมเชิต ลูวินิจจิต (2540) ประธานกรรมการ บริษัทมีเดีย ออฟ มีเดียส์ จำกัด ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์รายใหญ่แห่งหนึ่งของเมืองไทย แสดงความเห็นในการเสวนากลุ่มเรื่อง "บทบาทของสื่อมวลชนกับการสร้างกระแสสังคมในการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมเพื่อสุขภาพ" ว่า ในการสร้างกระแสต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์หรือโฆษณา โดยให้สื่อนำเสนอออกมาในรูปแบบที่สนุกสนาน หรือที่เรียกว่า "Edutainment" ซึ่งเป็นการผสมผสานคำระหว่าง Education ที่แปลว่าการศึกษา กับ Entertainment ที่แปลว่าความบันเทิง ซึ่งนายโมเชิต บอกว่าเขาเป็นผู้นำคำนี้มาใช้ในประเทศไทยเมื่อ 3-4 ปีก่อน เพราะเห็นว่า การให้สาระความรู้อย่างธรรมดา ๆ ตรง ๆ นั้นอาจจะทำให้เกิดความรู้สึกน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ แต่ถ้ามีความบันเทิงสอดแทรกด้วยสาระแล้วจะทำให้ที่น่าสนใจขึ้น เช่นการสอดแทรกสาระเรื่องการรักษาสุขภาพลงในเนื้อหาของละคร ภาพยนตร์ หรือรายการตลก หัวหัว ก็ทำได้ เหมือนกับตอนนี้รายการบ้านเลขที่ 5 ก็ได้แทรกเรื่องสุขภาพเข้าไปในคำพูดของพิธีกร ทำให้ความรู้เรื่องสุขภาพค่อย ๆ ซึมเข้าไปในใจผู้ชมได้บ้างแล้ว จะทำให้สามารถสร้างกระแสได้ เนื่องจากเป็นการสร้างความสนใจให้คนดู ทำให้คนดูจดจำได้ง่าย ความเห็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง The Challenge หรือความท้าทาย ที่ Garrett & Ezzo (1997) พบว่า "Edutainment" เป็นเทคนิคที่จะช่วยให้นักศึกษาเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถจดจำเรื่องต่าง ๆ ได้ง่าย และมีความพึงพอใจในการเรียนมากขึ้น โดยเครื่องมือในการวิจัยนั้น พวกเขาใช้คอมพิวเตอร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทำให้เกิดความสนุกสนาน

ความสำคัญของอารมณ์ขัน

อารมณ์ขัน เป็นสิ่งที่ทุกคนคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมักจะมาพร้อมกับเสียงหัวเราะ รอยยิ้ม และความเบิกบานใจ จึงถือได้ว่า อารมณ์ขันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ดังที่มีนักวิชาการต่างประเทศหลาย ๆ คนกล่าวไว้ว่า "อารมณ์ขันเป็นเรื่องพื้นฐานของชีวิตมนุษย์เทียบได้กับศาสนาและภาษา" (อ้างในอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536) เลยทีเดียว ซึ่งในต่างประเทศนั้นให้ความสำคัญต่ออารมณ์ขันเป็นอย่างมากและมีการศึกษาอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ

เกี่ยวกับอารมณ์ขันมาเป็นเวลานานแล้ว ดังที่ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ กล่าวใน "อารมณ์ขันในสื่อมวลชน" ดังต่อไปนี้

1. Aristotle, Plato, Socratis นักปรัชญาในยุคกรีกโบราณมองว่าเรามักจะหัวเราะคนโง่หรือคนที่ไม่รู้จักรักตัวเอง การหัวเราะทำให้เราเกิดความมั่นใจในตัวเอง แต่อยู่บนความเจ็บปวดของผู้อื่น เพราะเขาใช้คำร้ายกว่าเรา นักปรัชญาในยุคนี้เน้นประเด็นของความอับโชคทางสรีระ หรือความพิกลพิการของมนุษย์ว่า ผู้ที่ถูกหัวเราะมักเป็นคนที่ไม่ลวยหรือไม่ลมประกอบอย่างใดอย่างหนึ่ง อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ ฝ่ายหัวเราะจึงมีฐานะเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่งที่ถูกหัวเราะ
2. Hobbes นักปรัชญาในยุคต่อมา ได้ย้ำความเชื่อเรื่องความเหนือกว่าของผู้หัวเราะ ในงาน Human Nature (1650) และ Leviathan (1651) โดยเขาเห็นว่า การหัวเราะเป็นการแสดงออกถึงความมั่นใจในตนเอง เกียรติภูมิ ความเหนือกว่าของบุคคล และเสียงหัวเราะบางครั้งก็ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของอารมณ์ขันเลย
3. Henri Bergson นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส เขียนบทความเรื่อง On Laughter (1905) ซึ่งเป็นงานที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาเรื่องอารมณ์ขันในปัจจุบัน ได้ชี้ให้เห็นว่าการหัวเราะไม่ใช่เป็นการตบมือข้างเดียว แต่เป็นปฏิบัติการที่ต้องมีการละทอนไปมาระหว่างคนสองคน และการหัวเราะนี้เองที่ช่วยส่องให้เราเห็นความเป็นมนุษย์ทั้งด้านที่ลวยงามและด้านที่นูดเบี้ยว ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. Sigmund Freud นักจิตวิเคราะห์ ชาวออสเตรีย เห็นด้วยกับแนวความคิดเรื่องความเหนือกว่าของผู้หัวเราะ และได้เพิ่มแนวคิดเรื่องการปลดปล่อยความเครียดเข้าไปด้วยในงานเขียนเรื่อง Jokes and their Relations to the Unconscious (1976) ว่า การหัวเราะ เป็นกลไกในการผ่อนคลายความเครียด และสร้างความพึงพอใจในระดับจิตใต้สำนึก เป็นการระบายความเก็บกดและความรู้สึกก้าวร้าวต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในส่วนลึกออกมา เพราะสาระของเรื่องขำขันเหล่านั้น เป็นเรื่องของ "ต้องห้าม" ในสังคม เช่น เรื่องลามก หรือเรื่องเพศ เป็นต้น
5. Eastman (1936) ได้อธิบายความคิดของ Freud โดยเขาคิดว่า อารมณ์ขันไม่จำเป็นต้องเป็นความก้าวร้าวเสมอไป โดยเฉพาะอารมณ์ขันของเด็ก ๆ ที่มีอารมณ์ขันจากเรื่องตลกไร้สาระ หรือบ้า ๆ บอ ๆ ที่เรียกว่า absurd เช่นการทายเรื่องตลก ๆ ทำนองอะไรเอ่ย การหัวเราะของเด็ก ๆ นี้ ไม่อาจตีความได้ว่าเป็นความก้าวร้าว เนื่องจากวัยเด็กมีความเครียดน้อยกว่าวัยผู้ใหญ่ และเด็ก ๆ ยังสามารถหัวเราะในเรื่องแปลก ๆ ไร้สาระได้

6. อารมณ์ขันเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาของมนุษย์เมื่อต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน Donald Hayworth สันนิษฐานว่าสมัยโบราณ มนุษย์ได้ใช้เสียงหัวเราะเป็นสัญญาณในการสื่อสารให้สมาชิกของกลุ่มว่า อันตรายได้ผ่านพ้นไปแล้ว ไม่ต้องหลบซ่อนอีกต่อไปแล้ว

นอกจากนี้ใน "อารมณ์ขันในสื่อมวลชน" ยังได้บอกถึงความสำคัญของอารมณ์ขัน โดยสรุปได้ดังนี้

7. อารมณ์ขันเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยลดทอนอำนาจที่เหนือกว่าของฝ่ายตรงข้ามได้ โดยฝ่ายที่สามารถใช้อารมณ์ขันเรียกเสียงหัวเราะได้ มักเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งดูเหมือนเป็นตัวตลกในสถานการณ์หน้าสิ่วหน้าขวาน
8. อารมณ์ขันอาจเป็นได้ทั้งการสร้างความปลอดภัยให้กลุ่ม สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม และอาจเป็นชนวนจุดความขัดแย้งให้เกิดขึ้น ระหว่างคนต่างเชื้อชาติต่างศาสนา ต่างอุดมการณ์การเมือง ได้
9. อารมณ์ขันเป็นกระจกที่สะท้อนให้เห็นสาเหตุแท้ของมนุษย์ รวมทั้งสะท้อนความโง่เขลา ความบริสุทธิ์ ความตลกหรือความอ่อนแอของมนุษย์ได้อย่างค่อนข้างหมดเปลือก
10. อารมณ์ขันมีบทบาทในการสื่อสาร โดยเนื้อหาในอารมณ์ขันมักมีข่าวสาร หรืออารมณ์ความรู้สึกบางอย่างที่ผู้สื่อสารต้องการสื่อสารกัน อาจจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ได้

สำหรับการใช้อารมณ์ขันเพื่อความบันเทิงในประเทศไทย พบว่า คนไทยมีการแสดงตลกกันมานาน โดยมีหลักฐานชัดเจนเมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ "รามเกียรติ์" บทร้องและบทพากย์ ขึ้น มีบทของตลกหรือจำเວดที่ใช้สำหรับเล่นโชน รวมทั้งยังได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ตลกหรือจำเວดให้เป็นขุนนางหลายท่าน เรียกว่าเป็น "ตลกหลวง" ส่วนตลกของชาวบ้าน ก็เริ่มจากการลวดดฤหัตถีในงานศพสำหรับแก้เหงาคนที่มาในงาน จนกระทั่งกลายเป็นจำเວด มีไม้ตะขบใช้ตีหัวให้คนดูหัวเราะ ซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ.2531) ก็ยังคงมีการแสดงตลกแนวนี้หลงเหลือให้เห็นกันอยู่ (สนธิ อยุธยา, 2531)

ตลกของแต่ละสังคมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คนต่างสังคมที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรม ไม่อาจเข้าใจ การศึกษาชีวิตหรือเรื่องราวของตลกไทยยุคต่าง ๆ จึงสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในยุค นั้น ๆ ได้ด้วย ซึ่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539) ได้กล่าวถึงเรื่องราวของตลกไทยไว้ว่า ตลกเป็นเรื่อง สังกัด วัฒนธรรม ต่างคนต่างเข้าใจ และที่สุดของความขำนั้น เป็นเรื่องของใครของมัน แลกเปลี่ยนกัน ไม่ได้ สืบเนื่องจากตลกไทยที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยอยู่ เช่น คณะเชลยยิ้ม กับตลกที่ไม่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันเช่น ตลกคนเดียวของไนต์ ชูตม แต่พานิช ซึ่งเลียนแบบมาจาก

ตลกของฝรั่ง จะเห็นได้ว่าแตกต่างกัน คือ ตลกไทยเตือนให้เรามองสองด้านของมนุษย์ โดยมักจะเสนอความจริงด้านมืดของมนุษย์ ซึ่งเป็นด้านที่ถูกบดบังด้วยมารยาททางสังคมและอุดมคติทางศีลธรรมและศาสนา ทำให้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ อันเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่สงบราบรื่น แต่ตลกเดี๋ยวลีเลียนแบบฝรั่งนั้น เน้นที่ความสามารถเฉพาะตัวของนักแสดงตลก ไม่ได้เป็นการแสดงภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมกันทั้งของผู้แสดงและผู้ชมอย่างตลกไทย

การใช้อารมณ์ขันเพื่อการพัฒนา

อารมณ์ขัน ทำให้คนได้หัวเราะ มีรอยยิ้ม มีความสุขใจ และได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด ซึ่งผู้ที่มีอารมณ์ขัน จะมีสุขภาพจิตดีกว่าคนที่มีความเครียด ซึ่งนายแพทย์ปริชา อินโธ อธิบติกรมสุขภาพจิต (2540) ให้สัมภาษณ์ว่า "การหัวเราะเป็นการบ่งบอกว่า มีจิตใจปกติและอารมณ์ดี ซึ่งทำให้เกิดสุขภาพดีทั้งกายและจิต เพราะเวลาคนเราได้หัวเราะจะมีสารตัวหนึ่งในร่างกายหลั่งออกมาให้สุขภาพดี และถ้าใครไม่มีอารมณ์ขันก็ให้ไปอยู่ใกล้ ๆ คนที่มีอารมณ์ขันและมองโลกอย่างสนุกสนาน ก็จะไม่เครียด เพราะความเครียดทำให้เกิดผลเสียทั้งต่อตัวเอง ต่อครอบครัว และเศรษฐกิจโดยรวม" ทั้งนี้ ความเครียดเป็นสาเหตุหนึ่งของโรคภัยต่าง ๆ เช่น โรคกระเพาะอาหาร โรคความดันโลหิตสูง และทำให้หัวใจขาดเลือดได้ เป็นต้น (จเร ผลประเสริฐ, 2528)

นอกจากนี้ ผู้ที่มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพ และผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพยังต้องเสียเงินเสียทอง เสียเวลาเพื่อการรักษาพยาบาล ทำให้ประเทศชาติต้องเสียเวลาในการพัฒนาประเทศ บางครั้งถึงกับอาจจะต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันเป็นสิ่งที่มีความมากที่สุดในการพัฒนาไปอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าอารมณ์ขันมีส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนา เนื่องจากอารมณ์ขันได้ช่วยให้คนมีสุขภาพจิตดี และได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด ตามที่สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้ระบุว่า จะมุ่งพัฒนา "คน" ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้ง "ร่างกาย, สติปัญญา, จิตใจ, และอารมณ์" ด้วย

อย่างไรก็ตาม ขณะที่ทำการศึกษาวิจัยนี้ได้เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดความเครียดมากถึง 40 % ของจำนวนประชากร (มติชน , 11 ก.ย. 2540, หน้า 9) และพบว่า ผู้ที่มีอาการเครียดที่สุด คือคนดงงาน รองลงมาคือ เจ้าของกิจการ แม่บ้าน และลูกจ้าง ตามลำดับ ซึ่งวิธีการคลายเครียดของคนไทยที่ใช้กันมากที่สุด คือ การทบทวนอดีต ซึ่งมีตัวเลขถึง 60 % โดยเมืองไทยมีการฆ่าตัวตายอันเป็นผลจากความเครียดมากถึง 4.6% โดยผู้หญิงมีอัตราฆ่าตัวตายสูงกว่าชายคือ หญิง 5.4 % ชาย 3.3 % (มติชน , 11 ก.ย. 2540)

เมื่อคนเรามีความเครียด บ่อยต้องผ่อนคลายความเครียดเพื่อการดำรงชีวิตต่อไป ดังที่ ทฤษฎีการเล่น (William Stephenson, 1967) ระบุว่าคนเราต้องการผ่อนคลายความเครียดเพื่อ รักษาสมดุลของการใช้ชีวิต

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษากิจกรรมอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ของคนไทย เพื่อผ่อนคลายความเครียด โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ ดังนี้

อารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์

อารมณ์ขันได้เข้าสู่รายการทางโทรทัศน์พร้อมๆ กับการเริ่มออกอากาศแพร่ภาพครั้งแรกของโทรทัศน์ในเมืองไทย เมื่อปี พ.ศ. 2498 ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม โดยมีรูปแบบรายการที่เป็นแบบเดียวกับการเล่นตลกบนเวทีที่เรียกกันว่า "จำอวด" ในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งเล่นกันตามงานมหรสพทั่วไป ตลกตลกที่ออกอากาศครั้งแรกนั้น ก็มีพื้นฐานมาจากเวทีจำอวดด้วย ตลกตลกที่กล่าวขวัญกันมากในสมัยนั้น ได้แก่ ล้อตลก, ชูศรี มีลมมุนต์, ทองแถม เขียวแสงไล้, ทองชะ วงศ์รักไทย, ก๊กเฮง, สมพงษ์ พงษ์มิตร ฯลฯ ต่อมาจึงได้มีศิลปินตลกที่เกิดขึ้นมาจากวงการโทรทัศน์ เช่น ท้วม ทรนง, เท็ง สติเฟื่อง เป็นต้น (เมธา เสรีธนาวงศ์, 2539)

หลังจากนั้นยังมีสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ ตามมา รายการตลก ก็ยิ่งแพร่หลายเพิ่มขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การแสดงตลกบางครั้ง เริ่มใช้ภาษากิริยาท่าทางออกไปในทางหยาบโลน จากเดิมที่เพียงนำตำนาน เรื่องในวรรณคดี หรือเรื่องราวทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวันมาเล่นกับภาษา ร้องเพลงตามยุคตามสมัยเท่านั้น จึงได้มีคำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 17 ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในการเสนอรายการโทรทัศน์ว่า "...คำพูดหรือข้อความที่ใช้ ต้องสุภาพเรียบร้อย และไม่เป็นภาษาวิบัติ ..ไม่เป็นการพาดพิงถึงบุคคลหรือสถาบันใดๆ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเป็นไปในทางลามกอนาจาร.." เรียกว่าเป็น "ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 " โดยมีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ถืออำนาจในการตรวจสอบ ดูแล ควบคุม รายการโทรทัศน์ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด และให้อำนาจในการลงโทษในกรณีที่พบว่ามีกรณีฝ่าฝืน จึงทำให้ตลกจำอวดทั้งหลาย ห่างหายไปจากวงการโทรทัศน์อยู่ชั่วระยะหนึ่ง แต่พวกเขาก็พยายามหาช่องทางใหม่ ๆ ในการแสดงตลก โดยออกแสดงตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ แทน และทางด้านโทรทัศน์เอง ก็เกิดรายการตลกรูปแบบใหม่ด้วย อย่างรายการ "เพชรฆาตความเครียด" เป็นต้น

ปัจจุบัน อารมณ์ขันมีบทบาทในรายการโทรทัศน์หลายรายการ ทั้งในรายการตลก (Absurd) ที่อารมณ์ขันมีบทบาทหลักในรายการ และรายการอื่น ๆ ที่มีอารมณ์ขันเป็นส่วนประกอบ เช่น รายการละครตลก (Comedy) รายการที่ล้อเลียนเหตุการณ์ต่างๆให้เกิดความขบขัน แต่ไม่เสียดสีรุนแรงมากนัก (Parody) และรายการเสียดสีเหตุการณ์ หรือการเมือง วิพากษ์วิจารณ์สังคม (Satire) เป็นต้น รายการโทรทัศน์ที่มีการนำอารมณ์ขันมาใช้ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของรายการหรือเป็นหลักในการดำเนินรายการ ในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า "รายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์" หรือ 'Humour'

หากได้พิจารณาเปรียบเทียบผังรายการโทรทัศน์ ระหว่างปี พ.ศ.2539-2540 แล้วจะเห็นได้ว่า วงการโทรทัศน์ของไทยมีรายการที่แทรกอารมณ์ขันเพิ่มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2539 มีรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ 16 รายการ แต่ในปี พ.ศ. 2540 มีรายการดังกล่าว 46 รายการ เพิ่มขึ้นถึง 30 รายการหรือเกือบ 2 เท่าทีเดียว ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ศิลปวัฒนธรรม, ก.ค.2539 หน้า 100)

รายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ พ.ศ.2539 (โดยประมาณ)

วันจันทร์-ศุกร์	: 09.00 น.	: ขบวนการจีเส้น	: ช่อง 7
วันอังคาร	: 21.50 น.	: หน้า ฮ่า ฮ่า	: ช่อง 5
	: 22.15 น.	: ฮ่า 7 ดาว	: ช่อง 7
	: 00.10 น.	: ขบวนการยิ้มหน้าตั้ง	: ช่อง 5
วันพุธ	: 13.05 น.	: แบบว่าโลกเบี้ยว	: ช่อง 5
	: 15.30 น.	: ตะลุยตลาดตลก	: ช่อง 5
วันพฤหัสบดี	: 16.30 น.	: ทะลอมความเครียด	: ช่อง 3
วันศุกร์	: 20.45 น.	: คลายเครียด	: ช่อง 9
วันเสาร์	: 09.30 น.	: สมากมคนเส้นตัน	: ช่อง 3
	: 12.00 น.	: มหาชนอลเวง	: ช่อง 9
	: 14.00 น.	: รามัญติวันหยุด	: ช่อง 5
	: 24.10 น.	: ฮอตเช็ตเตอร์โดย โนทีโลพี	: ช่อง 5
วันอาทิตย์	: 11.00 น.	: ยุทธการขยับเหงือก	: ช่อง 5
	: 14.30 น.	: แสบปี แสบปี	: ช่อง 3
	: 15.30 น.	: ศูนย์ 07	: ช่อง 7
	: 17.00 น.	: เช่อซ่า ฮาบีองส์	: ช่อง 9

รายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ พ.ศ. 2540 (โดยประมาณ)

วันจันทร์-ศุกร์	: 09.00 น.	: ขบวนการจี๊ด	: ช่อง 7
	: 11.30 น.	: สัมผัส	: ช่อง 7
	: 12.30 น.	: ก่อนบ่ายคลายเครียด	: ช่อง 3
	: 13.15 น.	: มาดเดอริตี้	: ช่อง 3
	: 18.30 น.	: ซึ่มน้อยน้อยกะล่อนมากน้อย	: ช่อง 3
	: 19.20 น.	: ละเถิดซ่า	: ช่อง 7
	: 20.30 น.	: ลาระรัน	: ไอทีวี
	: 22.00 น.	: แข่งกันก๊าก	: ช่อง 5
วันอังคาร	: 21.50 น.	: หน้า ฮ่า ฮ่า	: ช่อง 5
	: 22.15 น.	: ฮ่า 7 ดาว	: ช่อง 7
	: 22.30 น.	: เกมโชน	: ช่อง 9
วันพุธ	: 00.10 น.	: ขบวนการซึ่มหน้าตั้ง	: ช่อง 5
	: 13.05 น.	: แบบว่าโลกเบี้ยว	: ช่อง 5
	: 14.00 น.	: มหาชนบันเทิง	: ช่อง 5
	: 15.30 น.	: ตะลุยตลาดตลก	: ช่อง 5
	: 16.40 น.	: ผู้ใหญ่บ้านคำดี	: ช่อง 9
	: 21.15 น.	: พุดกันสนั่นเมือง	: ช่อง 5
	: 22.10 น.	: เกม-ทายใจ - เกือบ(เสียว)ไปแล้ว	: ไอทีวี
	: 22.15 น.	: ชิงร้อยชิงล้าน	: ช่อง 7
วันพฤหัสบดี	: 22.30 น.	: ลีบละเด็ค	: ช่อง 9
	: 11.30 น.	: Just kidding	: ช่อง 3
	: 16.30 น.	: ระลอกความเครียด	: ช่อง 3
	: 21.00 น.	: บริษัทนัดฝัน	: ช่อง 5
	: 22.00 น.	: Juke box Game	: ช่อง 3
	: 22.10 น.	: คนเล่นข่าว	: ไอทีวี
	: 22.15 น.	: เจ็ด เจ็ด 40 ก้าว	: ช่อง 7
วันศุกร์	: 12.05 น.	: กามเทพผัดคว	: ช่อง 7
	: 15.30 น.	: ละครบบปู้อัถาเน้อบันเทิง	: ช่อง 3
	: 20.45 น.	: คลายเครียด	: ช่อง 9
	: 20.30 น.	: ละครกุนพ่อจอมซ่าส์	: ช่อง 3
วันเสาร์	: 22.00 น.	: แสบคุณสอง	: ช่อง 3
	: 09.30 น.	: บ้านไร่ชายทุ่ง	: ช่อง 3
	: 11.00 น.	: ไร่ลูกเขย	: ช่อง 3
	: 11.30 น.	: ที่เนลล	: ช่อง 9

	: 12.00 น.	: มหาราชบอลเวง	: ช่อง 9
	: 13.00 น.	: เติงหนึ่ง	: ช่อง 7
	: 14.00 น.	: รวมญาติวันหยุด	: ช่อง 5
	: 16.00 น.	: ซ็อคเกม	: ช่อง 3
	: 16.00 น.	: เกมเทียวทั่วไทย	: ช่อง 9
วันอาทิตย์	: 11.00 น.	: ยุทธการรบยับเหวี่ยง	: ช่อง 5
	: 11.20 น.	: เกทีทอง	: ช่อง 7
	: 14.30 น.	: ทไวไลท์ โซว์ช่วงตลก	: ช่อง 3
	: 15.30 น.	: ศูนย์ 07 (ช่วงตลก)	: ช่อง 7
	: 16.03 น.	: ระเบิดเถิดเทิง	: ช่อง 5
	: 17.00 น.	: โปรแกรม ฟ ฟัน	: ช่อง 9
	: 22.00 น.	: ทีวีวาที 9 กำลึง 9	: ช่อง 9

(ทีวีพูล, 2-8 ต.ค. 40)

รายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ที่เพิ่มขึ้นนี้ เป็นผลพวงหนึ่งจากความต้องการของประชาชน รายการโทรทัศน์ใด อยู่ในความนิยมของประชาชนมาก ก็มีรายได้จากค่าโฆษณาสูง การผลิตรายการโทรทัศน์ จึงมักจะยึดพฤติกรรมคนดูเป็นสิ่งสำคัญ และการสำรวจพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทุกรายการด้วย

การใช้อารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ นอกจากได้ช่วยสร้างความบันเทิงต่อประชาชนผู้ชมแล้ว ยังสร้างรายได้ให้แก่ดารา หรือนักแสดงตลก เป็นจำนวนมากกว่าอดีตมาก ดังที่มีรายงานข่าวว่า อาชีพตลก ถือเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เป็นอย่างดีเป็นกอบเป็นกำ ไม่ว่าจะเป็นดาราทลกกลุ่มใหญ่ อย่าง "จุ่ม จุ่ม เข้มเล็ก" ,ตลกตระกูล "โพธิ์งาม", ตระกูล "เชิญยิ้ม" ฯลฯ ต่างก็มีความเป็นอยู่ที่ดี มีงานประจำ มีบ้านหรูหรา และรถยนต์ราคาแพง มีรายได้จากการแสดงตลกคืนละ 2-3 หมื่นบาท จากการแสดงทั้งสถานบันเทิง วิดีโอเทป และรายการโทรทัศน์ (เดอะเนชั่น สดส์ปาด้า, 10-16 กันยายน 2536) หรือแม้แต่ตลกกลุ่มเด็กที่สร้างชื่อเสียงในเวลาอันรวดเร็ว เด็กชาย เจริญพร อ่อนละม้าย วัย 13 ขวบ เจ้าของสมญา "โก๊ะตี๋ มีน้ำรัก" ที่สามารถหารายได้จากการเล่นตลกเพียงไม่กี่ครั้ง ก็มีเงินไปไถ่มาให้แม่ถึง 1 แสน 2 หมื่นบาท (ไทยรัฐ ,1 มิถุนายน 2540) นับได้ว่านักแสดงตลกในปัจจุบันมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539) กล่าวไว้ว่าอาชีพตลกกลายเป็นธุรกิจเงินธุรกิจทองไปเสียแล้ว ทั้งๆที่ในสมัยก่อน หลายคนไม่เคยคิดอยากเป็นตลก เพราะไม่คิดว่าตลกเป็นอาชีพที่ดี คิดว่าเป็นอาชีพแบบกะดินที่ดีกว่าตะผุ่นเท่านั้น แต่เมื่อถึงวันนี้แล้ว ถือเป็นยุคทองของตลกก็ว่าได้ "

สำหรับตัวผู้ผลิตรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์เอง ก็มีรายได้จากค่าโฆษณาในอัตราที่สูงพอ ๆ กับรายการข่าวที่เป็นรายการยอดนิยมทางโทรทัศน์ และยังมีอัตราค่าโฆษณาที่สูงกว่ารายการโทรทัศน์ที่เน้นความรู้ หรือรายการที่เต็มไปด้วยสาระต่าง ๆ บางรายการอีกด้วย โดยรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ มีอัตราค่าโฆษณาโดยเฉลี่ย อยู่ในช่วง 80,000- 250,000 บาทต่ออนาที ซึ่งเป็นช่วงอัตราเดียวกับรายการข่าว

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการชมรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ของคนไทย ว่านิยมรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์แบบใด และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น แต่ในต่างประเทศ มีงานวิจัยของสหรัฐอเมริกา กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากการชมรายการโทรทัศน์เพื่อคลายเครียดของประชาชน เมื่อปี 1959 เป็นครั้งแรก (Daniel R. Anderson, 1996) หรือเมื่อเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา โดยระบุว่า ในยามที่คนเราเครียดนั้น มักจะชมรายการที่สร้างอารมณ์ขัน บันเทิง หรือเกมโชว์ มากกว่ารายการที่หนักสมอง หรือต้องใช้ความคิด นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการคลายเครียดโดยใช้สื่อโทรทัศน์ต่อๆ มาอีกหลายชิ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร" ขึ้น โดยกำหนดปัญหาคำถามของการวิจัย ดังนี้

ปัญหาคำถามการวิจัย

1. ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์อย่างไร
2. ประชาชนมีการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ และการรับรู้ประโยชน์ของรายการเหล่านี้ได้อย่างไร
3. ประชาชนมีการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ และได้รับความพึงพอใจจากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์อย่างไร
4. ประชาชนมีการรับรู้ประโยชน์และได้รับความพึงพอใจจากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ กับการรับรู้ประโยชน์จากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ กับความพึงพอใจจากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์กับความพึงพอใจจากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ต่างกัน
2. การเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์จากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์
3. การเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์
4. การรับรู้ประโยชน์จากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์

ขอบเขตของงานวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ จากสถานีโทรทัศน์ หรือ Free TV จำนวน 6 สถานี คือ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 , สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7, สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 9 อ.ส.ม.ท., สถานีโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 11 และ ไอทีวี ตามผังรายการโทรทัศน์ประจำเดือนตุลาคม 2540 ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับช่วงที่เก็บข้อมูล (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2540)
2. กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ คนไทยในกรุงเทพมหานคร อายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่แทรกอารมณ์ขัน ด้วยการแสดง คำพูดหรือกิริยาท่าทาง เพื่อมุ่งให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกขำขัน หัวเราะ ยิ้ม หรือทำที่พอใจ จากที่ได้รับชมรายการ

รูปแบบรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์

หมายถึง รูปแบบต่างๆ 6 ประเภทในการนำเสนอรายการโทรทัศน์ที่แทรกอารมณ์ขัน คือ รูปแบบตลกตลอดรายการ ,รูปแบบเกมโชว์ที่แทรกอารมณ์ขัน, รูปแบบทอล์กโชว์, รูปแบบข่าวเสียดสีเหตุการณ์, รูปแบบสาระความรู้ และรูปแบบละครตลก

รายการโทรทัศน์

หมายถึง รายการนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ Free TV อันได้แก่ ช่อง 3,5,7,9,11 และ ไอทีวี ในเดือนตุลาคม 2540

การเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์

หมายถึง ความบ่อยครั้งและการใช้เวลาในการเปิดรับชมอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์

ลักษณะทางประชากร

หมายถึง องค์ประกอบทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส บุตร อาชีพ รายได้ของประชากรอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร

การรับรู้ประโยชน์

หมายถึง การรับรู้ประโยชน์จากเนื้อหาบางเรื่องที่ได้รับจากการชมรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ ว่ามีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

ความพึงพอใจ

หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของผู้ชมต่อรายการที่แทรก
 อารมณ์ขันทางโทรทัศน์ โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5
 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงพฤติกรรมกาเปิดรับรายการที่แทรกอารมณ์ขันทางโทรทัศน์ การรับรู้ประโยชน์ กับ ความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และ ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญ ด้านพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของคนไทย ต่อการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลต่อไป
2. เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการผลิตรายการโทรทัศน์ ให้มีรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอที่ดึงดูดใจ ให้ตรงกับความต้องการ และการรับรู้ประโยชน์ของประชาชนผู้รับสาร

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย